

ціннісних ставлень школярів. Знання учнів, які вони отримали на уроках біології та під час екскурсій, допомагають встановлювати між окремими предметами і явищами природи взаємозв'язки, на конкретних прикладах показати, як людина використовує і змінює природу. Спілкування з природою викликає в учнів бажання глибше її пізнати, оберігати. Сприймання краси природи, відчуття гармонії, її доцільності, на якій зосереджується увага школярів, сприяють розвитку естетичних почуттів, позитивних емоцій, доброти, дбайливого ставлення до всього живого.

Список використаних джерел

1. Біологія. 6–9 класи: Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів (Затверджена наказом МОН України від 07.06.2017 № 804). Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programi-5-9-klas-2017.html>.
2. Загальна методика навчання біології: [навч. посібник] / І. В. Мороз та ін.; за ред. І. В. Мороза. К.: Либідь, 2006. 592 с.

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ЗАСТОСУВАННЯ ГРУПОВИХ ФОРМ РОБОТИ З БІОЛОГІЇ

Бронецька І. І., Жирська Г. Я.

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка*

Сьогодні загальноосвітня школа в умовах різноманітних викликів сучасності покликана надати змогу учневі досягнути внутрішню логіку кожного навчального предмета, що вивчається, у ретельному доборі навчального матеріалу за принципом життєвої доцільності й функціональності, в активізації ролі самостійного навчання. Молодій людині для успішної реальної діяльності сьогодні недостатньо знань і вмінь, необхідні ще віра в себе, у свої сили, здатність ухвалювати рішення, жити й працювати в колективі й зосереджувати свої зусилля на конкретних завданнях, виявляти проблему, формулювати припущення й вести самостійний чи спільний пошук способів її

розв'язання, брати на себе відповідальність за результати дій і вчинків [1].

Вирішення цих завдань може забезпечити технологія розвитку критичного мислення, метою якої є навчити школяра такому сприйняттю навчального матеріалу, у процесі якого інформація розумілася би, сприймалася би з власним досвідом, і на її ґрунті формувалося би власне аналітичне судження. В ході застосування технології розвитку критичного мислення учень повинен навчитися: виробляти вміння працювати з інформацією, знаходити її, аналізувати, використовувати потрібну інформацію, а не просто її запам'ятати; бути здатним критично мислити, розв'язувати проблеми тощо; бути посередником у вирішенні міжособистісних та інших конфліктів; навчитися думати позитивно й активно [2, с. 3].

Критичне мислення школярів успішно розвивається у груповій навчальній діяльності – спільній і систематичній діяльності малих груп учнів, які створюються у межах шкільного класу на відносно тривалій час із дотриманням таких умов: а) психологічної сумісності представників однієї групи, їх бажання спільно працювати над розв'язанням навчальних завдань; б) наявності у складі малих груп не менше 50% учнів, які здатні на належному рівні здійснювати навчальні дії. Головним і визначальним для групової навчальної діяльності учнів є конструктивне співробітництво, завдяки якому вони перетворюються із об'єкта викладацької діяльності вчителя в активних суб'єктів власного учіння.

Групова діяльність учнів складається з наступних елементів: 1. Попередня підготовка учнів до виконання групового завдання, визначення навчальних завдань, короткий інструктаж учителя. 2. Обговорення і складання плану виконання навчального завдання в групі, визначення способів його вирішення, розподіл обов'язків. 3. Виконання навчального завдання. 4. Спостереження вчителя і коректування роботи групи і окремих учнів. 5. Взаємоперевірка і контроль за виконанням завдань у групі. 6. Повідомлення учнів за викликом учителя про отримані результати, загальна дискусія в класі під керівництвом учителя і формування загальних висновків. 7. Індивідуальна оцінка роботи груп і класу в цілому [3, с. 380].

Критичне мислення – складний процес, який починається із залучення інформації, її критичного осмислення та закінчується прийняттям рішення, яке, як правило, виявляється в колективній роботі. Тому відправною точкою критичного мислення є інформація, яка поступово перетворюється у знання, а вони, у свою чергу, створюють мотивацію, без якої неможливе критичне мислення. У процесі розвитку критичного мислення слід діагностувати навчальну інформацію за критеріями критичної насиченості та коректності, відповідно до яких навчальна інформація має містити факти, які стимулюють учнів до їх осмислення з різних кутів зору, містити смислові фрагменти, що змушують не приймати їх на віру, а критично осмислювати, відображати історичні етапи розвитку науки, формування того або іншого наукового положення і таким чином призвичаювати учнів до багатогранності думок, поглядів та ідей.

Групова навчальна діяльність учнів на уроках біології має значні переваги в порівнянні з іншими методами, а саме: 1) допомагає створювати на уроці умови для формування позитивної мотивації учіння школярів; 2) дає можливість здійснювати диференціацію навчання; 3) сприяє виробленню вмінь співпрацювати з іншими учнями; 4) забезпечує високу активність усіх учнів; 5) реалізує їх природне прагнення до спілкування, взаємодопомоги і співпраці; 6) підвищує результативність навчання та розвиток школярів. Результати спільної роботи учнів досить помітні як у привчанні їх до колективних методів роботи, так і в формуванні позитивних моральних якостей особистості. Однак, ця форма також має ряд недоліків. Найсуттєвішими з них є: труднощі комплектування груп і організації роботи в них; учні в групах не завжди в змозі самостійно розібратися в складному навчальному матеріалі і вибрати найдосконаліший шлях для його опанування. В результаті слабкі учні важко засвоюють матеріал, а сильні потребують більш складних, оригінальних завдань.

Розвиток критичного мислення у процесі застосування групових форм навчання учнів на уроці пред'являє високі вимоги до учителя, що керує навчально-пізнавальною діяльністю школярів. Він повинен добре володіти навчальним матеріалом, досконало освоїти методику визначення завдань для групової

роботи учнів, уміло спрямовувати й забезпечувати ефективність їхньої діяльності, виділяючи ключові моменти, акцентуючи увагу на найголовнішому в навчальному матеріалі, стежачи за співробітництвом учнів у різних групах. Отже, в поєднанні з іншими формами навчання групова форма організації роботи учнів може забезпечувати очікувані позитивні результати.

Список використаних джерел

1. Біологія. 6–9 класи: Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів (*Затверджена наказом МОН України від 07.06.2017 № 804*). Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programi-5-9-klas-2017.html>.
2. Пометун О.І., Пилипчатіна Л.М., Сущенко І.М., Баранова І.О. Основи критичного мислення: Навчальний посібник для учнів старших класів загальноосвітньої школи. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. 216 с.
3. Загальна методика навчання біології: [навч. посібник] / І. В. Мороз та ін.; за ред. І. В. Мороза. К.: Либідь, 2006. 592 с.

Підписано до друку 27.05.2020.
Формат 60x 84/16. Гарнітура Times New Roman.
Папір офсетний 70 г/м². Друк електрографічний.
Умов.-друк. арк. 16,86. Обл.-вид. арк. 13,54
Тираж 300 примірників. Замовлення № 04/20/3-7.

Видавець та виготувач:
ФОП Осадца Ю.В
м. Тернопіль, вул. 15 Квітня, 2Д/10
тел. (097) 988-53-23

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції серія ТР № 46 від 07 березня 2013 р.